

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára : Egész évre . 8 korona Fél évre . 4 „ Negyed évre . 2 „	Szerkesztők és kiadják : NÉMETH LÁSZLÓ és VÁRADI ZSIGMOND.	Megjelenik minden hónap elsején 1 ívnyi terjedelemben
--	---	---

Szerkesztőség : Kecskemét, Templom-utca 95. sz.
Kiadóhivatal : Budapest, VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős : NÉMETH LÁSZLÓ.

III. évfolyam.

Budapest, 1901. Április 1-én.

4 szám.

TARTALOM : Új siketnéma-iskolák : Igaz mestertől. — A phonominicai módszer a hülyék és gyengetehetségűek oktatásának szolgálatában : Kelemen Ignáctól. — Adatok a siketnémák váci kir. orsz. intézetének százados múltjához : Borbély Sándortól. — Közérdekű tudnivalók a siketnémákról : K—g-tól. — Tanulmányúti jegyzeteim : Heródek Károlytól. — Szakirodalmi szemle. — Hazai hírek.

Új siketnéma-iskolák.

A jövő historikusa oktatásügyünk jelenben lefolyó éveit bizonyára nagy korszaknak fogja nevezni. Ámulat-bámulat, kedves öröme-érzet lepi meg a lelket, hogyha a jelennek folyton változó eseményeit szemmel kíséri. Nem lehet az másképen, minthogy *Cházár András* szelleme közénk szállt. Boszorkány-szerencsénk mindent sikerre visz. Alig hogy meghalljuk, hogy újólag valamely üdvös eszme foglalkoztatja vezető köreinket, már is a tetté vált gondolat örömhíre csapja meg fülünket. Kit okoljunk érte, — kinek hálálkodjunk, — kit illet a dicsőség oroszlán része? . . . Kérdezem, — de még most nem felelek rája.

Mi, a kik a hazai siketnéma-oktatásügy ébredő hajnalkorszakában születünk, abban eltűnk le ifjú éveinket, öreg mestereink panasza-szavát hallván, sovány reménységgel néztük a jövőndőt ; úgy gondoltuk, hittük, hogy ez az ébredés nem a pezsgő élet hajnalhasadása.

Az volt! Az volt, mert lám, köztünk soha nem tapasztalt sürgés-forgás támadt, kit bénának hittünk, hamar lábra állott, a ki csüggedő volt, reményleni kezdett, mindenki sorba állt, eszével, szívével munkálni ügyünknek parlagmezejét.

Szebb bevezetését a jubileumunknak álmomban sem láttam.

* * *

Úgy emlékszem rá, mintha tegnap történt volna. A váci intézet igazgatói irodájában, bizottsági ülésen a jubileum programjának egybeállításával foglalkoztunk. „Milyen szép dolog volna — mondja egy ifjú lelkes kollegám — ha az intéző körök azon lelkes eszméje, hogy a jubileum alkalmával az ország valamely részén *Cházár András* nevére, emlékére egy siketnéma-iskola állíttassék — valósággá válnék. Ez iskolának felavatása volna egyik legszebb pontja programmunknak.“ „Biz' a' jó volna, szép volna, — felel rá egyik tapasztaltabb, idősebb kartárs, — de nagyon nehezen megy az, talán ha erősen akarnánk sem sikerülne s így jobb lesz, ha ilyen nehezen megvalósítható pontokat nem is vesszünk fel a programmba, mert kockára teszszük velük a jubileum sikerét“.

Székely emberként egy darabig szoktyalódtunk még e felvetett eszmén, de sajnálattal éreztük vele szemben gyengességünket s más pontra térjünk át.

A múlt ősszel valami administratív dolog elintézéséért ismét betévedek az igazgatói irodába s a mint ott szorgoskodtam, egyszer csak megüti a fületem, hogy Jolsva város egy százhuszezer koronát érő épületet ajánlott fel arra a célra, hogy benne az állam siketnémák számára iskolát létesítsen.

„Ehun ni! — mondok — hisz ez éppen jó lesz jubileumi iskolának, *Cházár András* megyéjében van, a nevére lehet keresztelni“. Örömben utána gondoltam még azt is, hogy „a programmszerkesztő-bizottság kishitúségeért elég kellemesen meglakolt“.

Az előtt egyszer, azóta is egyszer jártam már Gömörországban. Valamennyire ismerem tehát a gömörieket. Kitapasztaltam, már a mennyire látogatáskor kitapasztalhattam gondolkozás-módjukat, természetüket. És mondhatom, hogy a gömöriek nem azért gömöriek, mert Gömörországba valók, hanem azért, mert a mit egyszer feltesznek magukban, annak végére is járnak emberül.

Ennek is végére jártak; ott voltam, láttam, tudom.

De hát hogyan? Azt hiszem, legjobban teszem, ha mindjárt a végét mondom el, ennek a dolognak úgy is nagyon rövid közepe volt. A kezdete szép, a vége méltó a gömöriekhez, a közepe reájuk vall.

Wlassics miniszter urunk megbizta *Borbély Sándort*, a szaktanács előadóját, valamint *Groó Vilmos* tanfelügyelőt, ki a múltban Gömör-megyének volt közkedvelt tanfelügyelője, hogy *Jolsva* város képviselőtestületével a tett ajánlat alapján tárgyalásokba bocsájt-kozzék. A megbízottakhoz szerény magam is csatlakoztam, egyrészt, hogy mint érdeklődő tanúja és tanulója legyek ez eseménynek, másrészt pedig, mert *Borbély* igazgató kilátásba helyezte, hogy *Rozsnyóra* is ellátogat *Cházár András* dolgait kutatni s onnét én el nem maradhattam.

Útközben, — úgy volt az előre szépen megcsinálva — találkoztunk *Hámos László* főispánnal és *Kubinyi Géza* országgyűlési képviselővel, a kik hasonló nemes célzattal szintén Jolsvára voltak menendők. Mert tudni való dolog ám, hogy Gömörben a főispán

minta-főispán, a ki megyéjében minden tenni valónál a munkából oroslánrészt követel, a dicsőséget pedig nemcsak elengedi, de nem is kér belőle. A képviselő pedig úgy szíven viseli kerületének érdekeit, hogy — azt hiszem — beteg lenne, ha valami az ő szorgos és előzékeny közreműködése nélkül történnék.

Nem írom le a jolsvai szíves fogadtatásunk részleteit. A ki *Bazilidesz Ágoston* polgármestert csak hírből is ismeri, az úgy is elképzeli, a ki pedig nem ismeri, annak úgy sem tudnám kibeszélni magamat. Elég az hozzá, első dolgunk volt megérkezésünk után megtekinteni a felajánlott épületet, a mely a város kellő közepén van. Régen, azaz nem is nagyon régen, — csak pár évvel ezelőtt honvéd-laktanya volt ez épület, most azonban némelyik termében elemi iskolai osztályok vannak elhelyezve ideiglenesen. Általában elég jó karban van. Emeletes. Tágas udvarán a fölösnél több mellék-épületek találhatók, melyek egyikét *Sturmann Márton* építtette volna. Az a *Sturmann Márton*, a ki a mi *Cházár András*-unknak sógora volt s a ki nejjével együtt az első hazai siketnéma-intézet létrehozásában neki sokat segített.

A főépületben van vagy negyven terem, közöttük egyik akkora, hogy nála Vácson csak a fiúk hálóterme nagyobb. A többi is nagyobbára tágas, magas, világos terem, arra használható, a mire szükséges. Az egész épületben elférne egy nyolc osztályu internátus is.

Mikor ezzel készen voltunk, az egybehívott városi közgyűlésre siettünk, hol éppen jövetelünk célja volt kitűzve tárgyalásra.

Néminemű vitatkozás után, bizottság kiküldésével, *Borbély* igazgatónak előterjesztése, úgy szólván a maga egészében elfogadtatt, s ehhez egy később tartott közgyűlés is hozzájárult.

Áll pedig a megállapodás a következőkben: A felajánlott épület ez után is a város tulajdonában marad, fenntartásáról, fűtéséről és világításáról (Jolsván villanyvilágítás van), valamint tisztán tartásáról is a város gondoskodik. A város ad ezenkívül a hat osztályunak tervezett iskola felszerelési költségeinek fedezésére hat éven keresztül évi 1500, azután pedig évi 1000 korona segélyt s végül kötelezi magát, hogy a szegény tanulók eltartási költségeit előteremtendő, felügyelő bizottságot szervez, mely társadalmi úton alapot gyűjt az intézet számára.

Mindezzel szemben a ministerium fedezni fogja a tanszemélyzet járandóságait.

Ilyeténképen teljesen biztosítva van örök időkre ez intézet jövője. Ha még hozzá vesszük az elmondottakhoz azt, hogy Jolsva város gazdag polgárai semmi pótdót nem fizetnek, s költségvetése még is fölösleggel záródik, nem lehet semmi kétségünk az iránt, hogy *Cházár András* iskolája a legjobb helyre kerül. E mellett méltányolandó azon körülmény, hogy a jolsvaiak, nem lévén jelentős kulturintézményük, a legnagyobb lelkesedéssel állnak az iskola eszméje mellett s nem kétlem, hogy ha a jövő fejleményei úgy kívánják még nagyobb áldozatra is készek leendenek.

Még csak egy pár szót!

Mikor ez iskola létesítésének eszméje hírre kelt, több kollégámtól hallottam kifogásolni a város kicsiny voltát, a miért nem volna alkalmas ez iskola székhelyéül. Akkor tájt magam is úgy vélekedtem. De ott járván, tapasztaltam, hogy Jolsva az országnak szinte legegészségesebb helyén fekszik, hogy vidéke páratlanul szép, természeti, historiai nevezetességekben gazdag, hogy lakói intelligens, emberséges érzésű nép, azóta megváltozott a véleményem. Végre is minden siketnéma-iskola nem lehet a fővárosban. S ha összehasonlítom Jolsvát Váccal, a következő eredményre jutok: Vác, igaz, a főváros közelében fekszik s ebből az intézet növendékeinek annyi hasznuk van, hogy a nyolc évi képzési idő alatt *egyszer* lerándulhatnak Budapestre, megtekinteni az állatkertet, nemzeti muzeumot, stb. nevezetességeket. (Nem sok, de még is valami.) Vác vidéke is szép, itt folyik el a Duna, festői hegyek mellett. Néhány gyára is van.

Azonban, mint már említettem, Jolsva vidéke klimatikus gyógyhelynek nevezhető, közvetlen közelében van vagy négy híres neves várom, van vasbányája, magnesia bányája és vasgyára. Közelében van a világhírű dobsinai jégbarlang s az aggteleki cseppkőbarlang. Mindezeket egybevetve az iskola szempontjából valami nagy különbséget a két város között nem találhatni.

Továbbá igaz az is, hogy ha Debrecen nem akarja, hát Debrecenben nem lehet siketnéma-iskolát felállítani, valaminthogy Jolsva csak a Jolsván létesített iskola érdekében adja áldozatát, s a debreceni iskoláért már csak kevésbé lelkesülne.

* * *

A másik iskola éppen ilyen gyorsan Egerben létesül.

Ennek keletkezéséről már nem tudok olyan sokat. Nem jártam ott. Csak hallomásból mondok el róla egyet-mást: a főbb dolgokat, de értesülésem jó forrásból származik és szó nem férhet szavamhoz.

Keletkezésénél a megye tanfelügyelője *Scossa Dezső*, főispánja dr. *Kállay Zoltán* és a város polgármestere *Jankovics Dezső* buzgólkodnak igen szép sikerrel. Velük tárgyalt *Borbély* igazgató is, mikor Gömörből hazatérőben volt. Az eredmény körülbelül ugyan olyan mértékű, mint Jolsván.

A város évi 1000 koronával, a megye pénztára pedig évi 400 koronával fogja segélyezni az új iskolát. Ezenkívül a megyegyűlés szabályrendeletet készített és fogadott el, a mely szerint 120 községe a lakosság számarányához képest évi 10, 20, 30, 40 koronával fogja segélyezni, s ezért az iskola megyei lesz. (Szép és kövételre méltó példa a többi megyének.). Van továbbá Egerben 23000 k.-t kitevő, úgynevezett kolera-árvaalap, melyet az iskola céljaira már szintén megszereztek, vagy meg fognak szerezni a lelkes egriek, s végre rendelkezésre áll 4000 koronányi megyei, vagy városi szegényalap is.

A megye közgyűlési határozata csak a belügyminister jóvá-

hagyását várja s azután mi sem áll útjában annak, hogy ezen iskola is mielőbb megnyíljen.

Kibeszélvén magamat, befejezem mondani valóimat. Ha valamelyik tisztelt kollégám nem volna megelégedve pongyolán szerkesztett ismertetésem tartalmával, forduljon kérem bizalommal hozzám, még van egy csomó dolog az emlékezetemben, a mit el nem mondtam, félvén a tisztelt szerkesztő urak rettentő haragjától. Egyébként szívesen megigérem, a mi hírt hallok ez új iskolákról, sietek azonnal e becses lap hasábjain közhírré tenni. Addig is örüljön ki-ki ennek, én pedig leteszem a lantot.

Igaz Mester.

A phonomimicai módszer a hülyék és gyenge- tehetségűek oktatásának szolgálatában.

Sokan — talán joggal is — ellenségei minden újításnak, mert hisz már egy német közmondás is azt mondja, hogy: „Selten kommt was Besseres nach.“

Valamint azonban minden szabálynál vannak kivételek, úgy a phonomimicai módszert is kivételnek kell tekintenünk.

A phonomimicai módszer mibenlétére ezúttal nem akarok kiterjeszkedni, mert magától értetődő dolognak tartom, hogy ezt már minden paedagogus ismeri; mert talán nincs az országban egyetlen paedagogiai lap sem, mely e módszerről hosszas dicsérő cikket ne közölt volna, de igenis ajánlani akarom e módszernek a hülye- s gyenge- és tehetségű gyermekek írva olvasási gyakorlatainál való alkalmazását.

Ajánlom ezt pedig annál is inkább, mert a ki hülyék- s gyöngélméjűek oktatásával foglalkozott, meggyőződhetett, hogy az írva-olvasás ezeknél mily fárasztó. Mily óriási a munka az elért eredményhez képest! Mennyire irigyelendő olykor a néptanító helyzete, ki székének támaszkodva egyszerre hatvan gyermeknek is tollba mondhat.

Bezzeg más arcot vágna az illető, habár csak véletlenül is egy hülyék intézetébe vagy egy kisegítő iskolába toppanna.

Nem használ itt a vezényszó, legfeljebb egy-két jobb tehetségűnél érnek vele némi eredményt, mert ne higye senki, hogy a hülyék intézetében vagy a kisegítő iskolában nincs jobb tehetségű növendék is. Már olyan értelemben gondolom, hogy ha neki husz-harmincszor megmutatjuk a betű alakját, hogy azt felfogja, mert a rossz növendéknek egy s ugyanazt a dolgot százszor meg ezerszer is meg kell mutatnunk.

Hármas akadálylyal küzd a gyöngeszelleműek tanítója:

Először azzal, hogy a gyermek psychicai szervezete miatt gyöngé figyelmű, másodsor, hogy gyermekeseregünk hamar kifárad s harmadsor hogy egyénileg kell velök foglalkoznunk.

Ez utóbbi eset ugyan a tanuló előnyét képezi de csakis azért,

a kivel foglalkozunk ; mert ezalatt a többi gyermek, ha magára van hagyatva, Isten nevében nagyokat bölintgathat, mert az egyik csoport csendes foglalkoztatása, míg a másik csoporttal el vagyunk foglalva, a hülyék intézetében ismeretlen fogalom. Itt a tanítónak mindig és minden egyes gyermeknél résen kell lennie s a hülyék tanítója nincs azon szerencsés helyzetben, hogy tüdejét kímélheti ; hanem, bárcsak egyetlen gyermekkel foglalkozik, egygyel vesződik is, szeme folyton a többit is feszült figyelemmel kíséri s hogy milyen emberfölötti munka ez, erre csak az válaszolhat, a ki önmaga is megpróbálta.

Vajjon melyik hajós nem fogadna szívesen egy mentő fonalat, hogy a háborgó tenger hullámaintól fenyegetett táncoló sarkját biztos révbe vezesse ?

Nos, én nem röstellem, bevallom, hogy ily mentőfonal után kapó hajós vagyok én is s hosszas kipróbált gyakorlat, meg tárgyilagossá birálat után mondhatom, hogy a phonomimicai módszer nemcsak az épelméjűek, hanem az abnormis gyermekek oktatásánál is hivatva leendő fontos tényezőként szerepelni. Mint conservatív ember sokáig haboztam, míg elhatároztam magam arra, hogy Mátyásföldre kiránduljak, de most hogy megtettem, nemcsak hogy nem sajnálom ez útat, sőt nagyon is örvendek neki, mert már eredményét is látom.

A Grosselin-féle phonomimicai módszernek, melyet Tomcsányiné Czukrász Róza Mátyásföld lelkes tanítónője először ismertett meg a Magyar Pestalozzi hasábjain a honi paedagogusokkal, azon előnyvel bír a többi módszerek fölött, hogy a mi terünkön is lehetővé teszi a tömeges tanítást. E módszer sajátossága, hogy minden egyes hang bizonyos mimicai jelhez van kötve ; e jelek pedig közvetlenül a gyermek eszmevilágához vannak alkalmazva s oly könnyűk, hogy még a hülye is örömét leli bennük. Már most, ha e módszer alkalmazásával egyebet sem értünk volna el mint azt, hogy az egész osztályunk egyszerre a jeleket csinálja s folyvást élénkebbül s a gyermekek arcán is meglátszik az öröm s a kedvtelés, akkor is sokat értünk el vele, mert hisz e gyakorlatok is hozzájárulnak a gyermekek amúgy is gyöngye figyelme s akarata erősítéséhez. Ha pedig azonkívül még növendékeinket az új képzetek nyomán rövidebb idő alatt — s úgy részünkről mint növendékeink részéről is százszorta kevesebb fáradtsággal — az olvasás művészetére taníthatjuk meg, akkor ez egy olyan cél, mely érdemes arra, hogy ne riadjunk vissza azon fáradtságtól, melylyel e módszer megtanulása jár. Mátyásföld nincs messze innen s ha tisztelt kartársaim között bárki előzőleg Czukrász Róza úrnőhöz fordúl, a föntnevezett módszerrel egy délután folyamán megismerkedhetik.

Kartársaim között sokan azt vethetnék ez ellen, hogy a hülyék tanítójának azon kell lennie, hogy a hülye növendékeit az amúgy is folytonosan kapkodó mozgásaiktól leszoktassa, nem pedig hogy még új mozgásokkal terhelje meg, mert akkor még saját szülője is megijedne gyermekétől s talán némi joggal is mondhatná, hogy ;

Ime! mióta gyermekem az iskolába került, milyen „csoda-bogár“ jeleket csinál?

Talán a kartársak egy része elismeri azt, hogy e módszer meghonosítása a népiskolában indokolt, mert az épelméjű gyermek ha már megtanul olvasni s majd azt mondják neki, hogy jelek nélkül olvasson, leszokik a jelekről; de az idegbajos növendékeink egészen más természetűek s ha már keservesen megtanítottuk is őket a jelek alkalmazására, még keservesebb lesz az azoktól való leszoktatás. Ezekkel szemben azon ellenvéleményem van, hogy a phonomimicai jeleket úgy a hülyék mind a gyönetehetségűek játszva s örömet tanulják meg s minthogy ezek nem automatikus mozgások, melyeket az elgyengült idegrendszer idéz elő, hanem igenis öntudatos cselekmények, azokkal csakhamar felhagynak, ha rájuk többé szükségük nem lesz. A szülők sem ijednének meg mert a gyermekeikkel elért eredmény csakhamar megbarátkoztatná őket is e „csoda-bogár“ jelekkel.

Kelemen Ignác.

Adatok a siketnémák váci orsz. intézetének százados múltjához.

Közli: *Borbély Sándor.*

VII. Schwartzter Antal igazgatói kinevezése.

Ő Császári-Királyi és Apostoli Főlsége Magyar Helytartó Tanácsának nevében: Schwartzter Antal úrnak, a siketnémák váci intézete tanárának, mint ugyanazon intézet helyettes igazgatójának tudtára adatik, hogy a siketnémák ezen magyar intézetében a Simon Antal apát elhalálózása folytán üresedésbe jött igazgatói állást minden avval együttjáró haszonnal, úgymint 800 frt évi fizetéssel, úgyszintén szabad lakás és a kert egy részének élvezetével, nemkülönben a tűzifának közös, de mérsékelt használhatásával — tekintetbe véve érdemeit és azon képességek megszerzését, a melyek az említett intézet igazgatójától megkívántatnak — Ő Felsőge kegyesen ráruházni méltóztatott, úgy azonban, hogy addig, míg oda hitoktató nem rendeltetik, ezt a tisztelet is elvállalni és abban eljárni tartozzék, mint a hogy fentemlített fizetése a helybeli országos alapítványi fizető hivatalnál ugyanazon királyi intézet tényleges igazgatójává történt legmagasabb kinevezetésének napjától, t. i. folyó évi október hó 21.-ikétől kezdve a mai kelettel kiutalványoztatik; így ugyancsak ez ugyanazon helyettes igazgatónak azon további utasítással adatik tudtára, hogy ezen állásra való kinevezetését az első ülés megtartása alkalmával kihirdesse és mindenekelőtt az ezen állással járó többi előnyöket igénybe vegye és azután ugyancsak ezen tisztelet azon tekintélylyel és hatáskörrel, a mely az előirt utasítás értelmében az igazgatót megilleti, átvegye és azt akként teljesítse, hogy a hozzá kötött várákozásnak pontosan megfeleljen. Egyébiránt mi-

után jelen előléptetése folytán ugyanazon királyi intézetben az első és legidősebb tanár állása megürült, véleményt adva nyilatkozzék mielőbb arról, hogy az említett intézet tanárai között minő előléptetés történjék, vagyis ezek közül akár az elsőség, akár az érdemek, akár a képesség jogánál fogva melyiket tartja előléptetendőnek és minden egyesnek fizetése mennyi legyen és kiki mely osztály tanítására jelöltessék ki, egyúttal azonban gondoskodjék arról az egyénről, a ki a tényleges tanárok fokozatos előléptetése folytán megürült utolsó tanári állásra alkalmaztathassék és terjeszse fel, hogy ilyen a siketnémák tanításának módszerében kioktatott és az előirt utasítás értelmében képesített egyén azonnal-e és mindjárt, vegy mikor áll rendelkezésre. — *Báró Mednyánszky János.*

Az 1808.-ik évi november havának 8.-ikán Budán tartott Magyar Helytartó Tanács határozatából. — *Jakabfalvay András.*

VIII. Nagy Lipót igazgatói kinevezése.

Ő Császári-Királyi és Apostoli Felsege Magyar Helytartó Tanácsának nevében: Nagy Lipót kegyesrendi atyának, a siketnémák váci királyi intézete helyettes igazgatójának tudtára adatik, hogy ő Felsege a siketnémák ezen királyi magyar intézetében a Schwartzer Antal elhalálózása folytán megürült igazgatói tisztet 800 frt évi fizetéssel és az ezen állással járó előnyökkel, a mint eddig érvényben voltak, tekintve érdemeit és azon képességek megszerzését, a melyek az említett intézet igazgatójától megkívántatnak, ugyanazon Nagy Lipótra kegyelmesen ráruházni méltóztatott, és ez e szerint ugyanazon ujonnan kinevezett igazgatónak lelkiismeretes tudomásvételül és tájékozásul ezen alább következő utasítással adatik tudtára: hogy jelen állásába való kineveztetésének a legelső ülés alkalmával való előzetes kihirdetése után a ráruházott tisztséget azon tekintélyvel és hatáskörrel átvegye, a mely az igazgatót az előirt szabályzat értelmében megilleti és igyekezzék állásának összes teendőit akként teljesíteni, hogy a hozzá kötött várakozásnak mindenképen megfeleljen, fizetése a helybeli országos alapítványi fizető hivatalnál az említett intézet tényleges igazgatójává való legmagasabb kineveztetésének napjától azaz f. é. április hó 11.-ikétől kezdve utalványoztatván ki. Egyébként ezért és tekintettel papi állásának mivoltára egyenesen alkalmasnak ismertetik arra, hogy az említett igazgató hitoktatói tiszteben tovább is eljárjon és viszont az eddig az igazgatói tiszthez kötött tanári állás más egyénre ruháztassék, a ki a siketnémák tanításának módszerében előbb kiképzendő és mihelyt az előirt szabályzat értelmében a kellő képesítést elnyerte, azonnal alkalmazandó — addig is intézet igazgatója által helyettesítendő.

Egyúttal utasítatik, hogy ide mielőbb jelentést tegyen valamint előbbi állása tekintetében, úgy abból a tekintetből is, hogy az igazgatás gondját a jövőben oda kell irányítani, hogy az ezen többször említett királyi intézetben folytatólag felmerülő további ürese-

dések esetére az ezekre alkalmaztatható egyének előzetes képesítést nyerjenek, — e tekintetben is mielőbb kimerítő előterjesztést tegyen miként véli ugyanis ezen tervbe vett czélt legalkalmasabban elérhetőnek. — *Méreg A.*

Az 1835-ik évi április hó 28.-ikán tartott Magyar Helytartó Tanács határozatából.

Közérdekű tudnivalók a siketnémákról.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium megbízásából a szülők és az érdeklődők tájékoztatására, továbbá a siketnémák oktatásával foglalkozó lelkészeknek és tanítóknak útmutatásul írta: *Klis Lajos*, siketnéma-intézeti tanár. Vác, 1901.

A siketnéma egyike azon szerencsétlen lényeknek, kiknek fogyatkozása, bár az testi és szellemi életükre teljesen bénítólag hat, még sem szembetűnő. Ez az oka annak, hogy az ó- és középkorban a siketnémákkal alig törődtek és ez az oka annak, hogy bár hazánkban a siketnéma-oktatásnak immár 100 éves múltja van, társadalmunk a siketnémákról, ezek elhagyatott oktatásügyéről alig, vagy egyáltalán nem vett tudomást. Pedig *Kecskemét, Szeged, Jolsva, Eger* városok fényes bizonyosságát adták annak, hogy társadalmunk, amely az utolsó évtizedekben a humanitás oltárán oly bőven áldozott, a siketnémákról sem feledkezik meg, előlük sem vonja el szeretetet nyújtó karjait — ha alkalma van e szerencsétleneket megismerni, róluk tudomást szerezni.

E szempontok vezérelték a vall és közokt. m. kir. miniszteriumot, a midőn *Klis Lajos*, a váci intézet tanárát egy oly munkának a megírásával bizta meg, a mely a siketnémát a nagy közönséggel megismertesse.

Klis Lajos a megbízatásnak derekasan megfelelt, s munkája, melynek minden mondatából, minden sorából a lelkesedés, az egyszerűség szól, valóságos szózat siketnémáink érdekében.

Midőn ez alkalmából é munkáról itt megemlékezem, nem a szakember szempontjából teszem ezt,* (mivel nem ezek részére íratott,) hanem mint a siketnéma-oktatásnak egyik szerény, de lelkes munkása, hogy e munka megjelenése feletti örömmnek adjak kifejezést és hogy azt egyúttal megismertessem.

Író alig 5 ívnyire terjedő munkájának 9 fejezetében oly sok ismeretet halmozott össze, hogy az olvasó mindenben, a mi a siketnémákra vonatkozik, teljes tájékozást nyerhet.

Az I. fejezetben a „Bevezetés”-ben megismertet bennünket az író — miután azonban előbb néhány szóban hazánk siketnémaoktatás-ügyéről és azon okokról szól, amelyek miatt ez oly elmaradott — munkájának céljával, amely a címben kifejezett céllal azonos. Azonban az író nem elégszik meg azzal, hogy a siketnémát, ezek ügyét a nagyközönséggel egyszerűen megismertesse, hanem egyúttal módot ajánl, amelylyel a siketnémák oktatásügyét előbbre vinni, általánosíthatni véli, mert „nem nézhetjük közönyösen, hogy annyi siketnéma embertársunk, kiknek túlnyomó része a legszegényebb néposztályból kerül ki, minden tanítás nélkül nőjön fel. Minthogy pedig a megfelelő szakiskolák felállítása még a legjobb viszonyok között is évek, sőt évtizedek

* Bár a szakkritikát is fényesen kiállná.

munkája, egyelőre, *legalább átmenetileg, de sürgősen lenniünk kell valamit.* A munka *különös* célja és az itt ajánlott átmeneti intézkedés szerzőnek következő szép szavaiban nyer kifejezést:

„Jelen munka kitűzött céljának csak az esetben felelhet azonban meg, ha a benne kifejezett igazságokat a közélet mezején serénykedő lelkészek és tanítók megértik, felkarolják és a nép között terjesztik. Magasztos állásuknál fogva ugyanis ők vannak első sorban arra hivatva, hogy a néppel közvetlenül érintkezve reá felvilágosítólag, ösztönzőleg hassanak. A magyar lelkészi és tanítói karnak elengedhetlen, szent kötelessége ennél fogva, hogy a siketnémák ügyében közvetlen hozzájuk forduló szerencsétlen szülőknek felvilágosítást, tanácsot, útbaigazítást adjanak, amit csak akkor tehetnek sikerrel, ha a siketnémákra vonatkozó legszükségesebb ismereteket legalább elemeiben maguk is bírják.

Szívem, lelkem át van halva a siketnémák iránti szeretettől! Bárcsak sikerülne e munkám kapcsán annak a szeretetnek csiréit hazám lelkészi és tanítói karába is átültetnem, hogy bennük is felgyulladjon a siketnémák ügyéért a lelkesedés lángja; mert ha tőlük indul ki a siketnémák helyzetének javítását célzó törekvés, az lassan-lassan hullámgyűrűként fog szétterjedni az egész országban.“

A II. fejezetben a némaság lényegéről, okairól és nemeiről értekezik az író.

A III. fejezet a siketség okairól szól. Itt az író a mindennapi életből vett számos példával illusztrálva, felsorolja mindazon okokat, amelyek a veleszületett, valamint a szerzett siketségnek előidézői; egyúttal tanácsokat ad a szülőknek, hogy mikép óvhatják meg gyermekeiket a siketségtől és ennek borzasztó következményeitől.

Egyik legszebb része e munkának a IV. fejezet, amelyben az író a siketnémának testi és lelki tulajdonságairól szólván, annak, úgyszólván behatol a lelkébe és felsorolja a siketnémának mindazon tulajdonait, amelyek fogyatkozásának következményei. Különösen sokakat fogja érdekelni a jelnyelvről és az ennek lélektani magyarázatáról szóló rész is.

Az V. fejezetben bevetheti az író olvasóját úgy az általános, mint a hazai siketnéma-oktatás multjába. A hazai siketnéma-oktatásról szóló rész különösen az országban lévő intézetekről nyújt tájékoztatást.

E fejezetben közli az író a siketnémákra vonatkozó statisztikai adatokat is.

Örömmel fogják a szülők a VI. fejezetet is olvasni; ebben részletes utasításokkal látja el a szerző a szülőket, hogy siketnéma gyermekeiket hogyan neveljék.

Érdekes része e munkának a VII. fejezet: „Mit tehetnek a néptanítók a siketnémák érdekében?“

Író hivatkozván arra, hogy a siketnémát az 1868. évi XXXVIII. t. c. nem zárja ki az iskolából, a szakintézetekbe fel nem vehető siketnémákat az elemi iskolába utalja és a tanítók oltalmába ajánlván őket, kik az „Előkészítő oktatás“, „Hangképzés“, „Szemléleti nyelvtanítás“ és „Számítási oktatás“ címek alatt bő utasításokat ad; hogy miként foglalkozhatnak a siketnémákkal. E fejezetek oly alapos szaktudással iratvák, hogy azokat a szakemberek is haszonnal fogják olvashatni. (Igen beható a hangképzésről szóló rész, de ép ez aggaszt, mivel ennek megértéséhez alapos anatómiai és phisiologiai ismeretekre van szükség, már pedig a nem szakemberek ezekkel aligha bírnak).

A VIII. fejezetben a siketnémák életpályáiról mond el az író megkívánandó dolgokat, a IX.-ben pedig felsorolja mindazon szakirodalmi ter-

mékeket, amelyekből a siketnémák oktatása iránt érdeklődők további ismereteiket gyarapíthatják.

Mint ezekből látható, e munka céljának teljesen megfelel és feleleli mindazt, amit az érdeklődő a siketnémáról tudni óhajt, amit a művelt embernek róla tudnia kell.

Még csak néhány szóval óhajtók e munka külső alakjáról is megemlékezni.

Stylusa tömör, de emellett könnyed; mondatszerkezete egyszerű és világos; nyelvezete választékos, gondolatait meggyőző erővel és benső meggyőződéssel juttatja kifejezésre, úgy hogy a bennök megnyilatkozó hév és melegség itt-ott költői lendületet adnak a szónak, amely az olvasó szívében az emberszeretetnek minden csiráját felkölteni hivatott.

Vajha hazánk társadalma, a szülők, tanítók és lelkészek átértenék e mű magasztos célját és oly nemes elhatározással karolnák fel a siketnémák ügyét, amely nemes ambícióval, meleg szeretettel és mély tudással iratott!
 Úgy legyen!

K-g.

Tanulmányúti jegyzeteim.

Irta: *Herodek Károly*, Budapest.

(Folytatás.)

4. Izraelita vakok intézete.

(Hohen Warte.)

Bécs egyes kerületei, nagy kiterjedésénél fogva, igen távol esnek a központtól, úgy a szorosán Bécshez tartozó Döbling is, melynek legmagasabb pontjáról, Hohen Warteről nagyszerű kilátás nyílik a városra. Ezen a szellős helyen épült az izraelita vakok intézete. Már reggel 9 órakor jelentkeztem *Heller Simon* úrnál, az izraelita vakok intézetének igazgatójánál, kinek olvasó-könyveit az Osztrák birodalom intézeteiben használják s ügyes Schulmeister hírében áll. *Heller* igazgató lekötelező szívességgel fogadott. *Heller* úr a vakok oktatásán kívül a korábbi időben sokat foglalkozott a pszichikus siketséggel; 1894-ben a természettudósok gyűlésén 7 ilyen esetet mutatott be, köztük egy magyar fiút is. Nem lehetetlen, hogy ő adta meg az impulzust az Urbantschitsch-féle hallási gyakorlatokhoz is, mert kezdetben közösen kísérleteztek.

A három emeletes, kedves előkerttel bíró palota 1870-ben épült, Jones Freiherr von *Königswarter* áldozatkészségéből; kezdetben 2 emeletes volt, csak az utóbbi időben, 1897-ben építették reá a harmadik emeletet. Előadás hallgatásában nem volt részem, mert ezen intézetben a tanév októberben veszi kezdetét s időm rövidsége meg nem engedte, hogy körútam bevégeztével újlag felkeressem. Meg kellett tehát elégednem az intézet berendezésének megtekintésével, miben egy rendelkezésemre bocsátott tanító, ritka szívességgel segédkezett.

Az intézet helyiségei a hygienicus és paedagogiai követelmé-

nyeknek teljesen megfelelnek, berendezésük pedig célszerű. Értékes helyiség az intézetben a *tanszertár*. Rendkívül nagy számmal összehalmozott tanszerei, melyek a vakok egyik legfontosabb speciális oktatási ágához, az érzékeltető oktatáshoz szükséges tárgyakat ölelik fel, megbecsülhetlen hasznot nyújtanak. Igen sok érzékeltető eszköz természetes állapotban s kivitelben van meg. A sok közül csak néhányat óhajtok megemlíteni; így van: egy teljesen felszerszámozott paripa, egy farkas, amint széttépi a zsákmányt, sas, kutya stb.; vagy: malom, kocsi, hajó stb. Azt hiszem, nem állítok valótlanúságot, midőn azt mondom, hogyha Németország azon intézetei, melyeket megtekintettem, összetennék tanszergyűjteményeiket, nem tennének ki annyit, mint amilyen tanszertárszerelés látható a hohen warthei izr. vakok intézetében.

A növendékek felvételi kora 8—14 év. Jelenleg 51 növendék van, 3 osztályba sorozva, kikre szabad idejükben a bennlakó tanítók, illetve tanítónők ügyelnek fel.

Az intézet személyzete az igazgatón kívül 2 tanító, 6 zene-tanító, 1 kézügyességi oktató és kézimunka-tanítónő. A zene-tanítók között van egy vak is.

A műhelyekben sok szép és ügyes dolgot láttam. Már a cs. és kir. intézetben is meglepett az agyag- és viasz-munka, de itt a kézügyesség még nagyobb fokban műveltetik. Egy nyugvó őz, oroszlán, egy viráglevél és napraforgó; tekintettel arra, hogy vakok intézetében vagyunk, képzeletet felülmúló tárgy. Ezenkívül dolgoznak esztergán, az efféle munkából például igen csinos — szivarvágóval ellátott — szivartartót mutattak be. Sőt még faragászati tárgyakat is láthatni: egy láda-födél csinosan kifaragva, egy falevél, továbbá gazdasági eszközök közül villa, lapát, gereblye oly tökéletes dolgok, hogy bármelyik éperzékű egyénnek — hasonlókorban — becsületére válnék. Az íráshoz használatos úgynevezett stylus-fogantyúkat nagyrészt szintén a növendékek készítik.

Van az intézetben egy vak felnőtt, *Blatt József* nevezetű egyén, ki különben csodálatosan szép műlakatos munkákat készít. Egy, apró lemezekből összerakott virágváza, egy kályha ellenző, gyertyatartó, mind szalonba illő műremek. *Blatt* az intézetben van ellátáson, melynek fejében a növendékeket a fa-munkák művelésére oktatja s csak szabad idejében foglalatoskodik az említett és hasonló műtárgyak készítésével, melyekből időközönként elad.

A növendékek háromféle iparágat űznek, u. m.: kefekötést, szék- és kosárfonást, s csak akkor bocsájtják el őket, midőn valamely mesterséget tökéletesen elsajátítottak. Kosarakat egy cukorgyár megrendelésére, keféket pedig a lóvasútnak igazgatósága részére készítenek.

Zenészeket külön nem igen nevelnek, bár a hat zenetanító alkalmazása nagyon is arra vall, hogy itt a zenének, kedélynemesítően kívül, nagyobb fontosságot tulajdonítanak. Ha azonban akad olyan egy-kettő, kiknek jó zenei hallásuk van, miként a bécsi intézetnél is megjegyeztem, nem zárkóznak el kiképzésük elől s csak

akkor bocsájtják el, midőn ügyességükben elég biztosítékot találnak megélhetésükre.

A leányok a kézimunka ágaiból a horgolást és kötést tanulják, újabb időben gépvarással tesznek kísérletet.

Úgy a fiúk, mint a leányok munkáiból egy kis gyűjtemény van egy e célra szánt teremben kiállítva, mely minden intézetnél nélkülözhetetlenek bizonyul.

A növendékek testi nevelésére nagy gondot fordítanak, e végből az intézet mellett elterülő tágas kert széles útjaival a gyermekek rendelkezésére van bocsájtva; nem különben tekepályájuk is van. — Megköszönve úgy az igazgató szívességét, mint kalauzolóm fáradságát, dél tájban távoztam az intézetből.

(Folyt. köv.)

Szakirodalmi szemle.

„**Der Blindenfreund**“ decemberi számában két cikk is foglalkozik a vakoknak szánt könyvek készítésének eszméjével. Ez eszme u. i. már évek óta foglalkoztatja a vakok tanítóit s habár (sőt talán épen azért) a „*Blindenfreund*“ minden számában olvashatjuk egy-két szakembernek erre vonatkozó nézeteit, ma is még csak a teoriánál tartanak.

1. *Lembke-Neukloster*, a ki az előttünk fekvő számmal átvette a „*Blindenfreund*“ főszerkesztését, első sorban az általános ifjúsági iratokkal, az ezek terjesztésére alakult egyesületek működésével és az ifjúsági iratok megbíráására ill. kiválasztására tanítói és egyéb körökből kiküldött bizottságok tevékenységének eredményével foglalkozik.

Ezen eredményeket és saját gyakorlati tapasztalatait egybevetve kívánja, hogy a vakok intézeteiben (és a foglalkoztató telepeken) esténként felolvasások tartassanak a hallgatók korához és műveltségi fokához mérten kiválasztott szépirodalmi, természetrajzi, földrajzi és történelmi művekből.

Helyesnek tartja az ilyen felolvasásoknál a hallgatókat kor szerint (a 6—10, 10—14, 14 . . . éveseket) külön-külön csoportokba osztani.

Tapasztalta, hogy a fel- és előolvasásoknál még többet ér a szabad előadás, az elmesélés; ez még inkább alkalmazkodik a hallgatósághoz, annak értelmi fokához és kedélyállapotához.

2. A másik, ki a kérdéshez hozzászól, *Zech-Königshal*. Ez azonban tisztán csak a Dörpfeldtől ajánlott iskolai reál-olvasókönyvet tárgyalja. Ő azt hiszi, hogyha a reál-olvasókönyv elkészül és bevezettetik a vakok iskoláiba, akkor a tanítás lapos, felületes lesz, mert hiszen — gondolják majd sokan — a tanuló otthoni olvasásával kiegészíti esetleges hiányos ismereteit; *b*) a tanuló könnyen túlterhelhetik, különösen, ha megvalósul a Fischer-féle Normal-tanterv; *c*) minden osztály számára a tanulók felfogásához mért külön reál-olvasókönyvet kellene írni. Mindezeknél fogva elvetendőnek tartja a reál-olvasókönyvet és az ált. olvasókönyvbe kíván néhány gondosan kidolgozott, a reáliákból vett olvasmányt felvenni.

3. *S. Kraus* Wien — a fizika tanításánál követendő elvekről szólván bemutatja a „levegő“-ről szóló gyakorlati tanítását.

4. Posen tartományban, Brombergben új „Otthon“ létesült az oda-váló vak nők számára. Ez Otthonban 40—45 nő nyer elhelyezést; azon-

kivül van ott kosárfonó-, nádfonó- és kefekötő-műhely, a melyekben az ott elhelyezett nők és a városból bejáró vak férfiak találnak foglalkozást.

Az „Otthont“ egy e célra alakult egyesület hozta létre, melynek további célja a férfiak számára is hasonló, külön menhelyet létesíteni.

5. *Rudolf Gamradt*, a vakok „Neutorney“-i intézetének igazgatója beszámol a legutóbbi számunkban már jelzett Groebler-ünnepélyről, a mely ünnepély egyuttal a „Neutorney“-i intézet fennállásának 50 éves jubileuma is volt.

6. A „Blindenfreund“ ugyanazon stadiumba jutott, a melybe a mi saját lapunk: a „Gyógypaedagogiai Szemle“. Havonként csak egyszer és akkor is egy-egy ivnyi terjedelemben jelenik meg és nem képes ily szűk téren felvenni azt a sok szellemi terméket, a melylyel az ottani szakemberek elárasztják. Ezen a bajon akar segíteni *Krüger-Königsthal*, a midőn felfelszólítja az összes szakembereket, hogy egyénenként rendeljék meg a lapot, mert ha ez megtörténik és megszorodnak az előfizetők, akkor a kiadók képesek lesznek a lapot megbővíteni.

A XXI. évf. 1. számában :

Lenke-Neukloster „Zur Lesebuch-frage“ cím alatt tovább fűzi a múlt év utolsó számában megkezdett fejtegetéseit. Áttér itt az olvasókönyvre. Szükségnek mondja az irodalmi olvasókönyvet s keveset törődik azzal, hogy lesz-e reál-olvasókönyv vagy nem. Az olvasókönyv szerkesztéséhez kevesebb féltékenységgel fogna hozzá, mint kartársai. Maga a szerkezet nem oly lényeges; lényeges az, hogy a tanító legyen elég érett ahhoz, hogy kiválaszthassa a jót és azt jól is tanítsa, s erre érettnek véli a vakok tanítóit.

Az olvasókönyv elkészítése előtt azonban még mást kellene nyélbe ütni, s ez volna a tananyag-tervezet, a melyre támaszkodhassék a megszerkesztendő olvasókönyv. E tervezet legyen általános, amelyből minden intézet az ő speciális viszonyainak megfelelőt készíthessen. Kívánatosnak jelzi a bibliai olvasókönyvet is, a mely végtére megoldaná a bibliai oktatás kérdését.

Picht-Steglitz — a vakok gépirásával foglalkozván, többféle írógépet ismertet s a vakok részére legalkalmasabbnak találja a Blickensderfer-félt, amely éppen az ő útmutatása után a vakok részére alakítottát át. A mellett még azt az előnyt is nyújtja ez a gép, hogy valamennyi billentyűs szerkezetű között a legolegcsóbb.

Lötzsch-Königswartha — a gyengetehetségű vakokra hívja fel a figyelmet. Szászországban a gyengetehetségű vakok elkülönítve Königswarthatban taníttatnak. A tanító a lehető legegyszerűbb tanítási móddal igyekszik a gyermek képzelő tehetségét s a tájékozás iránt való érzékét felébreszteni. E célból a gyermek játékszereit veszi elő; ilyenek: a labda, a golyó, a síp, a szájharmonika, a csöngetyű stb. Végül néhány tanítási mintát közöl.

A többi szaklapról, helyszúke miatt csak a jövő számban referálhatok.

Wentzel József.

Hazai hírek.

A jolsvai iskola. Lapunk más helyén bővebben foglalkozunk a jolsvai iskola keletkezésével. A teljesség kedvéért azonban itt említjük meg, hogy a múlt hó 4.-én a képviselő testület gyűlésének befejeztével a tárgyalások sikerére adott ebédéről *Hámos* főispán és *Bazilidesz* polgármester a következő szövegű táviratot küldték

Wlassich Gyula miniszternek: „*Jolsva* r. t. város közönsége az itt felállítani szándékolt siketnéma-intézet ügyében való tárgyalás alkalmából Nagyméltóságodat hódolatteljesen üdvözli s az eddigi támogatásért hálás köszönetét tolmácsolva, azt továbbra is kéri.“ Ugyanez alkalmából *Bazilidesz* polgármester Dr. *Szabó Sándor* osztálytanácsost, oktatásügyünk nagyérdemű vezetőjét is üdvözölte a következőképen: „A városunk kebelében felállítandó siketnéma-intézet ügyének tárgyalása alkalmából Nagyságodat tiszteletteljesen üdvözölöm. *Jolsva* város közönsége nevében *Bazilidesz* polgármester.“ Mint utólag értesülünk, március hó 27.-én a *Jolsvai* iskola létesítése érdekében küldöttség járt a miniszternél és Dr. *Szabó Sándor* tanácsosnál, tanerőt kérvén az iskola szervezésére. A küldöttség tagjai *Hámos László* főispán vezetése alatt *Bazilidesz Ágoston* polgármester, *Kubinyi Géza* országgyűlési képviselő, *Kuna Aurél* főszolgabíró és *Borbély Sándor* szaktanácsi előadó voltak. A nemes célért fáradozó küldöttséget úgy a miniszter, mint a tanácsos a legnagyobb szívéllyel fogadták és a kérelem teljesítését kilátásba helyezték, és így semmisen akadályozván már az iskola létesítését, szeptemberben megnyílik.

A siketnémák soproni iskolájának is el van már vetve a magva. *Tóth Antal* soproni földbirtokos az a nemeslelkű férfiú, akit *Borbély Sándor* szaktanácsi előadó leveleivel megnyert ügyünknek, 10,000 koronát adott át a soproni alispánnak a végre, hogy ezzel egy létesítendő siketnéma iskolának megvesse alapját. Úgy hírlik s maga a jószívű emberbarát is írja *Borbély* igazgatónak, hogy Sopron környékén többen volnának, kik a siketnémák oktatása érdekében áldozatot hozni hajlandónak mutatkoznak. Hálás elismerésünk legyen egyelőre jutalma a nemes tettnek s őszintén kívánjuk, hogy az iskola minél előbb való megnyitása legyen koronája a szépen indult kezdetnek.

Lévay-ünnepély a siketnémák váci intézetében. Mint minden évben, úgy az idén is a megszokott módon folyt le az ünnepély. Miniszter urunk ez alkalommal is két egyenlő részre osztotta a nagylelkű alapítvány 1000 koronányi kamatát s azt *Ambrózy Lujza* és *Makay Sándor* Vác-on tanult siketnémáknak adományozta. A lélekemelő ünnepélyen, melyen vendégekül *Zádor János* polgármester, dr. *Wirtner Lajos* választott püspök és *Csávolszky József* kanonok, egyházmegyei főtanfelügyelő is jelen voltak, *Borbély Sándor* igazgató tartotta az ünnepi beszédet, mely tökéletesen méltó volt a nagy alkalomhoz. Ugyancsak ő adta át bölcs intelmek és okos tanácsok kíséretében az örömrában úszó két siketnémának az alapítvány kiutalványozott kamatait is.

Cházár András emlékezete. Minél többet foglalkozunk Cházár Andrással, minél inkább megismerjük életét, tetteit: annál nagyobb tisztelet támad bennünk iránta, s annál jobban sajnáljuk, hogy vele eddig oly keveset foglalkoztunk.

Borbély Sándor váci igazgató személyesen óhajtván előkészíteni a jubileumi ünnepségeknek Cházár András szülőföldjére eső részét, gömöri útjában kirándult Rozsnyóra, Krasznahorka-Váraljára és Jólészre is.

Rozsnyón tisztelgett *Ivánkovits* püspöknél, bejelentvén a jubileumi iskolának Jolsván való létesítését s úgy ezt, valamint jubileumunkat is szíves jóindulatába és pártfogásába ajánlotta. A püspök amily leereszkedő nyájassággal fogadta ügyünknek képviselőjét, éppen olyan örömmel ígerte meg kegyes támogatását is.

Ez alkalommal kutatásokat végzett *Borbély* igazgató *Cházár* Andrásnak 2500 kötetet kitevő könyvtárában és kézirat gyűjteményében is, hol *Terray Gyula* evang. főesperes, a könyvtár felügyelője szíves előzékenységgel volt segítségére. Rövid lévén az idő arra, hogy a nagymennyiségű kéziratot behatóan áttanulmányozhassa, azokat kértére *Terray* főesperes tanulmányozás és a jubileumkor való kiállítás céljából Vácra küldeni ígerte.

A jubileum egyik programpontja szerint *Cházár András* jóleszi szülőházára, mely jelenleg gr. *Andrássy Dénes*nek a közönségesen ismert nemeslelkű főúrnak tulajdonában van s elemi iskolául, illetőleg tanítói lakásul szolgál, — emléktábla kerül. Ez emléktábla elhelyezése ügyében járt *Borbély* igazgató *Hodinka Mihály* uradalmi főügyész-igazgatónál, aki ritka szívességgel nemcsak az elhelyezhetés engedélyét ígerte meg kieszközölni, hanem ezenkívül a felmerülő költségek fedezésében támogatását, valamint az emléktábla leleplezése alkalmából egybeseregltő vidéki vendégek elszállásolását is felajánlotta.

Egyébként *Hodinka Mihály* főügyész személyében, aki a külföldön lakó nemes grófnak valóságos képviselője, *Borbély* igazgató a gyógypaedagogiai oktatásügy számára egy kitűnő barátot szerzett.

„**A siketnéma intézeti tanárok országos egyesülete.**“ Az előkészítő bizottság nevében *Pertik Gyula* siketnéma intézeti tanár f. hó 3-ára hívta egybe az alakuló közgyűlést, melynek tárgysorozata a következő: 1. Az előkészítő bizottság jelentése. 2. Az alapszabályok tárgyalása. 3. Az egyesület tisztikarának megválasztása. 4. Esetleges indítvány. 5. A jövő évi rendes közgyűlés helyének meghatározása. A gyűlés a váci intézetben tartatik meg. Alig $\frac{1}{2}$ éve, hogy az egyesület alakításának eszméje lapunk hasábjain felmerült és ma már befejezett ténnyel állunk szemben. Az egyesületnek e szokatlan gyorsasággal való megalakulása napnál fényesebben bizonyítja, mily égető szükségünk van egy összefűző kapcsolatra s mennyire hiányát éreztük annak, hogy egymást megismerjük, egymással eszmét cseréljünk ügyünk — a siketnéma oktatás-ügy — érdekében. A mit oly epedve óhajtottunk, ime meg van. Az elvetett mag kikelt, csak ápolni kell, hogy a jövőben törzsszé fejlődjék, mely árnyékot nyujtson valamennyiünk közös ügyének. Jöjjön el mindenki a gyűlésre. Az egyesület létesítőinek pedig a közvélemény nevében hála és köszönet.